



Universiteit
Leiden
The Netherlands

De kroongetuige in het Nederlandse strafproces : vertrouwen is goed, controle is beter

Janssen, S.L.J.; Janssen S.L.J.

Citation

Janssen, S. L. J. (2013, December 11). *De kroongetuige in het Nederlandse strafproces : vertrouwen is goed, controle is beter*. Boom Juridische Uitgevers, Den Haag. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/22356>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/22356>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page



Universiteit Leiden



The handle <http://hdl.handle.net/1887/22356> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Janssen, Sander Leon Jan

Title: De kroongetuige in het Nederlandse strafproces : vertrouwen is goed, controle is beter

Issue Date: 2013-11-11

De kroongetuige in het Nederlandse strafproces

DE KROONGETUIGE IN HET NEDERLANDSE STRAFPROCES

VERTROUWEN IS GOED, CONTROLE IS BETER

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN

de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. C.J.J.M. Stolker,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op maandag 11 november 2013
klokke 16.15 uur

DOOR

SANDER LEON JAN JANSSEN

GEBOREN TE VENRAY

IN 1976

Boom Juridische uitgevers
Den Haag
2013

Promotiecommissie:

Promotor: prof. mr. C.P.M. Cleiren

Overige leden: prof. mr. J.H. Crijns
prof. mr. E.R. Muller
prof. dr. W.J.M. Voermans
prof. mr. A.A. Franken (Universiteit Utrecht)

Omslagontwerp: Primo!Studio, Delft

Opmaak binnenwerk: Textcetera, Den Haag

© 2013 S.L.J. Janssen | Boom Juridische uitgevers

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-90-8974-853-9

ISBN 978-94-6094-924-1 (e-book)

NUR 824

www.bju.nl

Een verstandig heerser kan noch mag zijn woord houden wanneer dit hem schade berokkent en wanneer de redenen, die hem tot zijn belofte gebracht hebben, zijn weggevallen.

Niccolo Machiavelli, Il Principe, XVIII, 3

VOORWOORD

De totstandkoming van dit proefschrift is anders geweest dan bij veel andere promotieonderzoeken. Het is voortgekomen uit de rechtsbijstand in een individuele strafzaak bekend als Passage, die onder meer draait rond een kroongetuige en diens getuigenbescherming. Min of meer toevallig stuitte ik op de complexe en uitvoerige wet- en regelgeving die bij deze rechtsfiguur hoort, om vervolgens de nog veel complexere en uitvoerigere wetsgeschiedenis, jurisprudentie en bijbehorende literatuur te ontdekken. De zaak is nog niet afgerond maar staat aan de vooravond van zijn behandeling in hoger beroep bij het Gerechtshof Amsterdam. Vanuit dat perspectief kan dit onderzoek zowel als ‘napleiten’ na de behandeling bij de rechtbank als een voorschot op de behandeling bij het Hof worden bestempeld. Allebei is tot op zekere hoogte waar, maar het dient vooral een veel breder doel: een verdieping van en onderzoek naar de kroongetuigen- en de getuigenbeschermingsproblematiek in hun onderlinge verwevenheid. De rechtspraktijk geeft alle aanleiding tot een wetenschappelijke bestudering van deze thematiek, terwijl daaraan vanuit de wetenschap tot op heden nauwelijks aandacht is besteed. Hopelijk zal het op zijn inhoud worden beoordeeld en niet vooral of uitsluitend in de context van Passage of vanuit het perspectief van één bepaalde procespartij worden beschouwd.

Deze bijzondere totstandkoming maakt dat een aantal mensen een kort woord van dank toekomt. Allereerst en het voorgaande ten spijt betreft dat mijn cliënt Jessy R, die onmiddellijk en zonder voorbehoud instemde met het gebruik van alle stukken en verweren uit zijn zaak voor dit onderzoek, ook wanneer dat tot andere bevindingen zou leiden dan die in de diverse pleidooien waren verwoord, die ineens geconfronteerd werd met een raadsman die op zijn best afgeleid en op zijn slechtst volledig onbereikbaar was, en die daar nooit een onvertogen woord over heeft laten klinken. Verder denk ik aan mijn confrère Stijn Franken, die in één weekend de (zeer) uitgebreide pleitnotities over de kroongetuigenproblematiek doorploegde en in een uitvoerige reactie het laatste zetje gaf om de weg van een promotieonderzoek in te slaan. Mijn promotor Tineke Cleiren, die het aandurfde die weg te gaan bewandelen met een ongeduldige en eigenwijze advocaat met weinig ervaring of voeling met de onvermijdelijke academische conventies en die met zachte maar besliste hand telkens precies die verdieping, structurering en rust wist aan te brengen die nodig was. Mijn partners en kantoorgenoten bij Cleerdin & Hamer Advocaten die mij in een bedrijfseconomisch uitdagende periode de tijd en gelegenheid gaven dit onderzoek te doen. Mijn secretaresse, Chloé Hopman, die eerst de uitvoerige pleitnotities uittipte, en vervolgens het hele verhaal en nog veel meer nog eens helemaal opnieuw moest doen, bijna zonder morren. En natuurlijk vele anderen, binnen en buiten kantoor, de rechtswetenschap en het strafbedrijf, die deelden in mijn enthousiasme en bleven meepraten en meedenken over de verschillende onderwerpen die hieronder aan bod komen.

Tot slot en vooral, degenen die het dichtst bij me staan, mijn ouders, mijn vrouw en mijn kinderen. De beslissing om in het spitsuur van ons leven dit project erbij te nemen was redelijk snel genomen, maar zonder hun steun, flexibiliteit en geduld (de laatste in mindere mate van toepassing op genoemde kinderen) zou het nooit op deze manier tot stand hebben kunnen komen. Dit proefschrift draag ik op aan hen: mijn verleden, mijn heden en mijn toekomst.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	15
<i>Het fenomeen kroongetuige</i>	15
<i>Gehanteerde definities</i>	16
<i>Probleemstelling en indeling hoofdstukken</i>	18
<i>Heroriëntatie</i>	21
 1 Rechtsstaat, rechtsorde en rechtsbetrekkingen	 23
1.1 De rechtsstaat	23
<i>Inleiding</i>	23
1.1.1 Machtsevenwicht en legaliteit	25
1.1.2 Crisis in de rechtsstaat	27
1.2 De strafrechtelijke rechtsorde	29
1.2.1 Reorganisatie van het Openbaar Ministerie	29
1.2.2 Strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde	32
1.2.3 Staande magistratuur	34
1.3 Rechtsbetrekkingen	38
1.3.1 De kapstok van Crijns	38
1.3.2 Strafrechtelijke rechtsbetrekkingen	39
1.3.3 Vermenging van rechtsbetrekkingen	41
1.3.4 Conclusie: positie Openbaar Ministerie bepaalt de rechtsbetrekking	44
 2 De overeenkomst te zullen getuigen	 45
2.1 De kroongetuige in het Nederlandse strafproces: voors en tegens	45
<i>Inleiding</i>	45
<i>Argumenten voor en tegen</i>	46
<i>Het pleit beslecht</i>	49
2.2 De stand van het recht voorafgaand aan de wettelijke regeling	50
<i>Inleiding</i>	50
2.2.1 De zaak Lorse	51
2.2.2 De Octopus-zaken	54
<i>Gerechtshof Amsterdam</i>	54
<i>Karman</i>	57
2.2.3 De Juliët-zaken	61
<i>Karman: zelfstandige betekenis?</i>	62
<i>Nabranden van het Europees Hof</i>	63
<i>Conclusie</i>	64
2.3 De behandeling in de Tweede Kamer van wetsvoorstel 26294	65
2.3.1 Het voorstel van wet	65

	<i>Inleiding</i>	65
	<i>De Raad van State</i>	67
	<i>Reactie Minister</i>	68
2.3.2	De Memorie van Toelichting en de Nota van Antwoord	71
	<i>Opportuniteit als rode draad</i>	71
	<i>Toezeeggingsmogelijkheden Openbaar Ministerie</i>	73
2.3.3	Beraadslaging in 2000: toenemende problemen	75
	<i>De zaak Mink K.</i>	75
	<i>De brief van 30 maart 2000</i>	77
2.3.4	Beraadslaging in 2001: langzaam naar een afronding	79
	<i>Het amendement Rouvoet – Van der Staaij</i>	79
	<i>Enkele andere amendementen</i>	81
	<i>De zaak Mink K. revisited en een kritische Procureur-Generaal</i>	84
	<i>Het stemfoutje van de VVD</i>	85
2.4	Verzet bij het Openbaar Ministerie en behandeling van wetsvoorstel 28017	86
2.4.1	Onrust bij het Openbaar Ministerie	86
	<i>Plooi I: het rapport van de werkgroep</i>	86
	<i>Plooi II: de bedreiging</i>	89
	<i>Plooi III: het conflict met De Wijkerslooth en het standpunt van het College</i>	90
2.4.2	Behandeling reparatiewet 28017: toch geen hamerstuk	92
	<i>Nieuwe Kamerleden</i>	92
	<i>En een nieuwe Minister</i>	94
2.5	De Eerste Kamer	96
2.5.1	Voorbereiding: Verslag en memorie van antwoord	96
	<i>De vinger op de zere plek</i>	96
	<i>Reactie Minister: MvA van 24 januari 2005</i>	97
2.5.2	Verwarring in de Eerste Kamer	104
	<i>Verhouding wet en Aanwijzing</i>	104
	<i>Het primaat bij het opportuniteitsbeginsel</i>	107
2.5.3	De brieven van de Minister	109
	<i>De brief van 18 maart 2005: verder op de nieuwe weg</i>	109
	<i>Opportuniteit en beleid</i>	110
	<i>Herschrijven van de parlementaire geschiedenis?</i>	111
2.5.4	Afronding	114
3	De overeenkomst te zullen beschermen	119
3.1	Het Stelsel bewaken en beveiligen	119
	<i>Inleiding</i>	119
3.1.1	De moord op Fortuyn en de Commissie Van den Haak	120
	<i>Alles verandert</i>	120
	<i>De Circulaire 1999</i>	122
	<i>Versnippering</i>	123

	<i>Harde kritiek</i>	127
3.1.2	Naar een nieuw Stelsel bewaken en beveiligen	129
	<i>Brief van de Ministers van 17 december 2002</i>	129
	<i>De Nota van 20 juni 2003: centraal en decentraal</i>	131
	<i>Risicoanalyse versus dreigingsanalyse</i>	134
	<i>Uitvoering: in beginsel door regiopolitie</i>	136
3.1.3	Barre tijden	138
	<i>Terroristische dreiging</i>	138
	<i>Onstuimige groei</i>	141
3.1.4	De Circulaire bewaking en beveiliging 2008	143
	<i>Verdere invulling taken en bevoegdheden</i>	143
	<i>Relatie tot getuigenbescherming</i>	144
3.2	Historische context getuigenbescherming	146
	<i>Inleiding</i>	146
3.2.1	Het rapport van de werkgroep Craemer	148
	<i>Kinderschoenen</i>	148
	<i>Inhoudelijke en procedurele aspecten</i>	150
3.2.2	De Commissie Getuigenbescherming	152
	<i>Eerste parlementaire verkenningen</i>	152
	<i>Het rapport Craemer II</i>	155
3.3	Getuigenbescherming in de context van de Wet Toezeggingen aan getuigen	157
3.3.1	Toetsing door de rechter-commissaris?	157
	<i>Standpunt wetgever</i>	157
	<i>Overeenkomstige regeling als bij anonieme bedreigde getuige</i>	159
	<i>Conflicterende wetgeving</i>	160
3.3.2	Hernieuwde interesse in getuigenbescherming	163
	<i>Opnieuw: de werkgroep Plooi</i>	163
	<i>Oorverdovende stilte</i>	164
3.3.3	Het Besluit Getuigenbescherming	165
	<i>Opnieuw: de Raad van State</i>	165
	<i>Getuigenbescherming in zeer grote lijnen</i>	167
3.3.4	De nota van toelichting bij het Besluit Getuigenbescherming	168
	<i>Enkele piketpaaltjes</i>	168
	<i>Een blinde vlek bij de wetgever</i>	169
	<i>De getuigenbeschermingsovereenkomst</i>	170
	<i>Eerste contouren van kroongetuigenproblematiek</i>	173
4	Wetgeving en het beleid van het Openbaar Ministerie	175
4.1	Wetgeving en beleid	175
	<i>Inleiding</i>	175
4.1.1	Verhouding wet- en regelgeving	176
	<i>Verschillende soorten regelgeving</i>	176
	<i>Beleid van het College van Procureurs-Generaal</i>	178

4.1.2	De wil van de wetgever	181
	<i>Interpretatiemethoden</i>	181
	<i>Verhouding tussen de bij wetgeving betrokken personen en partijen</i>	184
4.1.3	Legaliteit en opportuniteit	187
	<i>Het strafvorderlijk legaliteitsbeginsel</i>	187
	<i>Het opportuniteitsbeginsel</i>	189
4.2	Aanwijzing en Instructie	193
	<i>Inleiding</i>	193
4.2.1	De Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken	193
	<i>Toezeggingen</i>	193
	<i>Procedure</i>	195
	<i>Het begrip 'toezegging'</i>	197
	<i>Conclusie: verhouding tussen wet en Aanwijzing</i>	199
4.2.2	De Instructie Getuigenbescherming.	201
	<i>Procedure volgens de Instructie</i>	201
	<i>Beschermingsafspraken: de eerste barsten in de systematiek</i>	202
	<i>Verhouding tot het Stelsel bewaken en beveiligen</i>	202
	<i>Reikwijdte van de zorgplicht: verdergaand bij getuigenbescherming?</i>	205
	<i>Getuigenbescherming in internationale context</i>	207
	<i>Afwezige normering en de spagaat van het Openbaar Ministerie</i>	209
	<i>Rechtsbescherming</i>	212
	<i>Uitsluitend getuigenbescherming</i>	214
	<i>Conclusie: verhouding tussen wet, Besluit en Instructie</i>	215
5	Het oordeel van de rechter	219
5.1	De verklaringsovereenkomst en vormverzuimen	219
	<i>Inleiding</i>	219
5.1.1	Beslissingen op onderdelen	219
	<i>HR 13 maart 2012</i>	219
	<i>Overige jurisprudentie</i>	223
5.1.2	Vormverzuimen: het bereik van art. 359a Sv	226
	<i>Het voorbereidend onderzoek</i>	227
	<i>De Schutznorm</i>	230
	<i>Conclusie: toetsingskader vormverzuimen</i>	234
5.2	Passage: where it all comes together	234
	<i>Inleiding</i>	234
5.2.1	De met La Serpe gesloten overeenkomsten	236
	<i>Onderhandelingen 2006-2007</i>	236
	<i>Verdere onderhandelingen: 2008-2010</i>	238
	<i>Naar een afronding: 2011-2012</i>	240
5.2.2	Het oordeel over de verklaringsovereenkomst: de ontnemingstoezegging	242

	<i>Het verschil in wetssystematiek 2001-2004/2005: verschuivende panelen?</i>	242
	<i>Opportuniteit en de algemene bevoegdheden</i>	247
	<i>De conclusie van de rechtbank: voldoende juridische grondslag</i>	250
	<i>De ontnemingtoezegging aan La Serpe</i>	253
5.2.3	Het oordeel over de getuigenbeschermingsovereenkomst:	
	<i>De afspraken op het gebied van getuigenbescherming</i>	255
	<i>De toezegging dat beschermingsmaatregelen zullen worden getroffen</i>	255
	<i>Verkapte financiële beloning</i>	257
	<i>Toetsingskader rechtbank: de tussenbeslissing van 27 april 2010</i>	258
	<i>Conclusie: geen onrechtmatige toezeggingen</i>	260
5.2.4	Rechterlijke toetsing	261
	<i>Toetsing door rechter-commissaris niet vereist</i>	261
	<i>Rechterlijke toetsing wel gewenst</i>	262
5.2.5	De ‘Holleederweglatingen’	264
	<i>De weglatingsafpraak</i>	264
	<i>Kluisverklaringen</i>	265
	<i>Vormverzuimen: schending concrete verdedigingsbelangen</i>	267
5.3	Voorlopige conclusie: toetsing kroongetuigenregeling door de rechter	268
6	Conclusies en aanbevelingen	273
	<i>Gebrekkige fundamenten</i>	273
	<i>Bevindingen onderzoek</i>	274
	<i>Stap 1: Integratie overeenkomsten</i>	277
	<i>Stap 2: Primaire verantwoordelijkheid bij de wetgever</i>	279
	<i>Stap 3: Rechterlijke toetsing</i>	281
	<i>Stap 4: Reorganisatie beschermingsdiensten en uiteindelijke sfeerovergang</i>	284
	<i>Concrete wijzigingen</i>	285
	<i>Het magistratelijke Openbaar Ministerie</i>	286
	Nawoord: De burger in de bijzondere opsporing	289
	Samenvatting	291
	Summary	295
	Literatuurlijst	299
	Bijlagen	309
	Curriculum Vitae	337

